

AJALOO AINEKAVA

Põhikooli ajalooõpetusega on vajalik taotleda, et õpilane:

- hakkab tundma huvi mineviku vastu, õpib tundma ajaloo põhimõisteid
- õpib tundma kodukoha ja Eesti ajalugu süstemaatiliselt
- Euroopa ja maailma ajalugu nii ülevaatliselt kui ka detailselt, s.t. vastavat ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste ja protsesside kaudu
- hakkab aru saama kaasaja sündmustest
- tunneb ja oskab kasutada erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja infokanaleid
- oskab kriitiliselt hinnata ajalooalast informatsiooni
- oskab eristada ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest, oskab näha ja sõnastada probleeme ja otsida ning kavandada lahendusteid
- aktsepteerib inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi
- määratleb end oma rahvuse liikmena

Tundide maht põhikoolis

5. klass 2 nädalatundi

6. klass 2 nädalatundi

7. klass 2 nädalatundi

8. klass 2 nädalatundi

9. klass 2 nädalatundi

Õppetegevused

Ajalugu on omaette õppeainena kavas alates **5. klassist**. Algkursuses toimub ajaloole kui uuele õppeainele lähtudes õpilasest kui ajaloos osalejast. Tema eluajal on toimunud juba mitmesuguseid sündmusi nii isiklikus elus, Eestis, Euroopas kui ka maailmas. Õppetegevuses on kesksel kohal vestlus ja mänguline tegevus. Õpilased peaksid hakkama mõistma, et ajalugu ongi tegelikult “igapäevane lugu”. Läbi õppetegevuse tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ja omandavad mitmesuguseid oskusi nagu näiteks küsimuste esitamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendamine. Selle tulemuseks peaks olema koostööoskuse ja kujutlusvõime arenemine.

6. klassis algab süstemaatiline ajaloo õppimine. Õppetegevuses on vaja juhinduda

eelkõige sellest, et üleminek 5. klassist 6. klassi ei oleks liiga järsk. Valdavaks meetodiks nii nagu 5. klassis nii ka 6. klassi algul (miks mitte ka hiljem) oleks vestlus. Seejärel minna järk-järgult üle nõudlikumale metoodikale: jutukeste koostamine märksõnade abil, küsimuste esitamine tekstide kohta, probleemsituatsioonide loomine, ajaloosündmuste lihtsam analüüs, erinevad ülesanded õpikust ja töövihikust.

7.-9. klassis jätkub Eesti ja maailma ajaloo õppimine. Eesti ajalugu tuleb õpetada integreerituna maailma ajaloo kursuse raames. Erilist rõhku tuleks siiski panna Eesti ajaloo teemade käsitlemisele, kasutades selleks ka paralleelide tõmbamist Euroopa ja maailma ajalooga. Kuna tegemist on väga mahuka perioodiga, mis hõlmab keerukaid sündmusi ja protsesse, siis on tähtis organiseerida õppetegevust nii, et õpilasel ei kaoks huvi ajaloo vastu.

5. KLASS

I ÕPPE-EESMÄRGID

1. Õppekava üks põhiohudeid on õpilaste arendamine. Ajalooprobleemide lahendamise käigus tekivad uued oskused, rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kiultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, avardub isiklik maailm.
2. Mitmekesiste ülesannete lahendamise käigus arenevad õpioskused, ajalooline mõtlemine, kujutlusvõime, rikastub ajalooteadvus.
3. Tähtis on silla loomine mineviku ja kaasaja ajaloosündmuste ja –nähtuste vahel arusaama kujundamine, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, samuti paljusid Eesti ajalooga seotud probleeme. Ajaloollikatega töötades otsitakse vastuseid küsimustele KES, MIS, MILLAL, KUIDAS, seejärel jõutakse järk-järgult küsimuseni MIKS. Seetõttu on väga oluline selgitada mõisteid PÕHJUS-TAGAJÄRG, SARNASUS – ERINEVUS, MUUTUS, JÄRJEPIDEVUS
4. Ajaloopildi kujundamisele aitavad kaasa ekskursioonid ja õppekäigud ning kokkupuude ajaloo- ja ilukirjandusega, teatri ja kinoga, erinevate inimeste ja paikadega.
5. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon, lähedaste teemade käsitlemine erinevatest aspektidest lähtuvalt.
6. Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on saada ülevaade ajalooõpetuse eesmärkide saavutamisest, õpilaste individuaalsest arengust. Tuleks kasutada saadud teavet õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.

II ÕPPEGEVUS

1. Ajalugu on omaette õppeainena alates 5. klassist. Algakursuses lähenetakse ainele lähtudes õpilasest kui ajaloo osalejast. Tema eluajal on toimunud juba mitmesuguseid sündmusi isiklikus elus, Eestis, Euroopas, kui ka maailmas. Õppetegevuses on kesksel kohal vestlus ja mänguline tegevus. Toetatakse varasematele teadmistele. Õpilastelt võib küsida, missuguseid sündmusi nad ise meenutada suudavad. Esmalt sobib näiteks koduloolisele ainele tugineva lühijutu või omaenese ajaloo (eluloo) koostamine vanematelt ja vanavanematelt saadava informatsiooni vahendusel. Õpilased peaksid hakkama mõistma, et ajalugu ongi tegelikult “igaühe lugu”. Läbi tegevuse tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ja

omandavad mitmesuguseid oskusi: küsimuste esitamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendus. Arenevad koostööoskus ja kujutlusvõime.

2. Teemavaliku aluseks 5. klassis peaks olema õpilaste ajaloohuvi äratamine. Süstemaatiliste teadmiste ja oskuste kujundamist 5. klassi ajalookursus eesmärgiks ei sea. Samu põhimõtteid peaks jälgima ka õpilaste hindamisel. Seega ei tohi kontrollida enam kui ühte õpitut teemat korraga.

III ÕPPESISU

Ajaloo algkursus hõlmab peatükke maailma ja Eesti ajaloost vanimast ajast tänapäevani. Vastust võiks otsida küsimustele:

1. Mis on ajalugu?
2. Kuidas on toimunud areng?
3. Kust on võimalik leida informatsiooni mineviku kohta?
4. Mida tähendab ajaarvamine ajaloos?

Tutvustada valikuliselt järgmisi teemasid:

1. Inimese tekkimine.
2. Arengujärgud.
3. Eestimaa asustusajaloo algus.
4. Muistsete eestlaste toit, rõivastus, elamu ja elatusalad.
5. Eestlaste usundid ja kombed.
6. Naabrid.
7. Maakaartidest.
8. Ülevaade tehnikaajaloost.
9. Ülevaade kultuurisaavutustest.
10. Eesti Vabariigi süünd.
11. Kuulsad eestlased läbi ajaloo.
12. Huvitavaid sündmusi.

IV ÕPITULEMUS

1. Äratada huvi ajaloo vastu.
2. Teab ajaloo mõistet.
3. Teab ajaarvamist.
4. Teab ajalooallikaid.

5. Oskab teha ajaloolise teksti põhjal ümberjutustust.
6. Oskab täita kontuurkaarti.
7. Oskab koostada ajalooliselt tõepärasest jutukest.
8. Oskab vastata küsimustele.
9. Oskab koostada teksti kohta küsimusi.
10. Oskab tekstilähedaselt jutustada.
11. Oskab koostada kava ja selle järgi jutustada

5. klassi lõpuks õpilane:

1) kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine*;

2) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega, kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas;

3) kirjeldab mõnda minevikusündmust, mineviku inimeste eluolu;

4) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;

5) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;

6) kasutab ajalookaarti.

I teema. Ajaarvamine (10 tundi)

Õpitulemused

Teema „Ajaarvamine“ läbimise järel õpilane:

1) kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine*;

2) kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;

3) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;

4) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;

5) kasutab ajalookaarti.

Õppesisu

Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.

II teema. Ajalooallikad (8 tundi)

Õpitulemused

Teema „Ajalooallikad” läbimise järel õpilane:

- 1) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest;
- 2) töötab lihtsamate allikatega;
- 3) kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas.

Õppesisu

Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

III teema. Eluolu (8 tundi)

Õpitulemused

Teema „Eluolu” läbimise järel õpilane:

- 1) kirjeldab mõnda minevikusündmust, mineviku inimeste eluolu;
- 2) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 3) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 4) kasutab ajalookaarti.

Õppesisu

Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

IV teema. Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud (9 tundi)

Õpitulemused

Teema „Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud” läbimise järel õpilane:

- 1) kirjeldab mõnda minevikusündmust, inimeste eluolu minevikus;
- 2) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 3) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 4) kasutab ajalookaarti.

Õppesisu

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.

6. KLASSI MUINAS- JA VANAAJA AJALUGU

6. klass. Muinasaeg ja vanaaeg, 70 tundi

Teema „Muinasaeg” läbimise järel õpilane:

- 1) kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 2) näitab kaardil ning põhjendab, miks ja millistes piirkondades sai alguse põlluharimine;
- 3) teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg*, *pronksiaeg*, *rauaaeg*, *varanduslik ebavõrdsus*, *sugukond*, *hõim*;
- 5) teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda inimasula, ja näitab neid kaardil.

Õppesisu

6. klass		
Sissejuhatus, 2 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
2	1. Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine 2. Ajalugu ja ajalooallikad, kuidas allikmaterjale tõlgendada	
Muinasaeg, 8 tundi		
8	Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus 1) kiviaja inimese tegevusalad 2) põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng 3) metallide kasutuselevõtmine	1. Inimasustuse teke ja levik antropogenees 2. Taime- ja loomakasvatuse algus esimeste põlluharijate ja karjakasvatajate asualad

	<p>4) Eesti muinasaja üldiseloomustus: Pulli, Kunda</p>	<p>3. Eesti ala vanim asustus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) viimane jääaeg – Eesti ajaloo künnis 2) keskmise kiviaja Kunda kultuuri asulad 3) Kunda kultuuri asukad ja nende päritolu <p>4. Eesti nooremal kiviajal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) varaneoliitikum ja savinõude valmistamine 2) kammkeraamika levik <p>5. Metalliaeg Eestis</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ajajärgu üldiseloomustus 2) viljelusmajanduse arenemine 3) vanimad põllud: Saha-Loo, Rebala 4) kindlustatud asulad 5) kivikirstkalmed
--	---	--

Teema „Vanad Idamaad” läbimise järel õpilane:

1) selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;

2) selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel;

3) tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid, Babüloni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;

4) teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon, selgitab, mis on Vana Testament;

5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester*;

6) teab, kes olid järgmised isikuid ja iseloomustab nende tegevust: Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurapi, Mooses, Taavet.

Õppesisu

6. klass		
Vanad Idamaad, 20 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
2	Vanaaja sisu ja üldiseloomustus 1) ajalised piirid 2) looduslikud olud	
8	Vana-Egiptus 1) Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon 2) eluolu 3) religioon 4) kultuurisaavutused	1. Lähis-Ida kultuurivahendajad 1) hetitide kultuurisild 2) Foiniikia meresõitjad ja tähestik 3) Pärsia impeerium 2. Vana-Ida kõrgkultuuride põhijooned ja koht maailma ajaloos
8	Mesopotaamia 1) sumerite linnriigid, leiutised: ratas, potikeder 2) Hammurapi seadused 3) eluolu 4) religioon 5) kultuurisaavutused	1. Vana-India 1) suurlinnad Induse ääres 2) aarjalaste sisserändamine 3) kastikord 4) India kultuur: usulised tõekspidamised, budism ja selle levik, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male

2	Iisraeli ja Juuda riik 1) ainujumala usk 2) Vana Testament	2. Vana-Hiina 1) riikide tekkimine 2) Hiina keisririigi algus 3) Hiina Hani dünastia ajal 4) Hiina kultuur 5) Hiina müür 6) Siiditee
---	--	--

Teema „Vana-Kreeka” läbimise järel õpilane:

1) näitab kaardil Kreetat, Kreetat, Balkani poolsaart, Ateenat, Spartat, riigi laienemist hellenismi perioodil;

2) teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;

3) tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal;

4) kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;

5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis*, *rahvakoosolek*, *akropol*, *agoraa*, *türann*, *aristokraatia*, *demokraatia*, *kodanik*, *ori*, *eepos*, *olümpiamängud*, *teater*, *tragöödia*, *komöödia*, *skulptuur*, *Trooja sõda*, *hellenid*, *tähestik*;

6) teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles, Aleksander Suur.

6. klass		
Vana-Kreeka, 20 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
3	Vanim kõrgkultuur Euroopas 1) Kreeka loodus ja rahvastik 2) Kreeta ja Mükeene kultuur	

8	<p>Kreeka linnriigid</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas 2) linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale 3) Aleksander Suure sõjaretk ja maailmariigi tekkimine 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vana-Kreeka kolonisatsioon <ol style="list-style-type: none"> 1) Kreeka kolooniad Vahemere ja Musta mere rannikul 2) kreeklased ja barbarid 2. Kreeka linnriikide kaubanduslikud ja kultuurisidemed kohalike hõimudega ning Kreeka-Pärsia sõjad <ol style="list-style-type: none"> 1) pärslaste vallutused Väike-Aasias 2) Maratoni, Termopüülide ja Salamise lahingud
9	<p>Vana-Kreeka kultuur ja eluolu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana 2) olümpiamängud 3) religioon ja mütoloogia 4) Homerose kangelaseepika 5) ajalookirjutus: Herodotos 6) teater 7) kunst: arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal 8) hellenite igapäevaelu 9) hellenistlik kultuur 10) Vana-Kreeka kultuuri tähtsus 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Vana-Kreeka näitekirjandus, kõnekunst, filosoofia (Demokritos, Sokrates, Platon, Aristoteles), skulptorid (Pheidias, Myron), muud teadused 2) maailmaimed

Teema „Vana-Rooma” läbimise järel õpilane:

1) näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;

2) teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;

3) selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;

4) iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;

5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *vabariik, foorum, kapitolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel*;

6) teab, kes olid järgmised isikuid ja iseloomustab nende tegevust: Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus, Jeesus Kristus.

6. klass		
Vana-Rooma, 20 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
3	Rooma riigi tekkimine 1) looduslikud olud 2) Rooma linna tekkimine 3) kuningad 4) vabariigi algus	Etruskid 1) linnriigid 2) kultuur
4	Rooma vabariik 1) ühiskondlik korraldus 2) Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal 3) kodusõjad Roomas. Caesar. Vabariigi lõpp	Orjandus ja talupoegade laostumine 1) orjus Roomas ja Spartacuse ülelõõustus 2) vendade Gracchuste reformiliikumine
4	Rooma keisririik 1) ühiskondlik korraldus. Augustus 2) Rooma impeerium ja selle lõhenemine	suur rahvasterändamine ja Lääne- Rooma riigi lõpp
9	Vana-Rooma kultuur ja eluolu 1) rahvas ja eluolu	1. Vana-Rooma

	2) Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn 3) kunst ja arhitektuur 4) avalikud mängud 5) Rooma õigus 6) ristiusu teke. Uus Testament	1) kõnekunst ja kirjandus: Cicero, Caesar, Vergilius 2) teadus: Tacitus 3) usund 4) kultuuripärand, kreeka kultuuri mõju 2. Ristiusu levik Rooma riigis 1) Jeesus Kristuse elu 2) kristlaste suhted Rooma riigivõimuga 3) Uus Testament
--	--	--

Õppetegevus

Õpitakse seletama ja kasutama ajaga, ajaloo periodiseerimisega ning käsitletavate teemadega seonduvaid mõisteid ja fraase. Õpiku ning lisamaterjali abil tutvutakse muinasaja ja vanaaja kohta käivate ajalooallikatega, õpitakse nendest infot leidma ning seda kriitiliselt hindama. Õpitakse kirjeldama inimese elu ja tegevust muinas- ja vanaajal, selgitama muutusi, mis leidsid ühiskonnas aset seoses tehnoloogiliste, kultuuriliste ja poliitiliste muutustega. Õpitakse tundma olusid, milles kujunesid kõige vanemad kõrgkultuurid Egiptuses ja Mesopotaamias. Õpitakse kirjeldama vanaaja riiklikku korraldust ning elulaadi, muinas- ja vanaaja kultuuri- ja teadusesaavutusi, tähtsamate vanaaja valitsejate tegevust ning võrdlema nendega seonduvaid aspekte Egiptuse, Mesopotaamia, Kreeka linnriikide ja Rooma riigi näitel. Kasutatakse IKT vahendeid õppe tõhustamiseks ning õpilaste vastavate oskuste kujundamiseks nii õppides kui ka töötulemusi esitledes.

Õpikeskkond

Oluline on kasutada õppematerjale, mis aitavad õpitavat illustreerida, seostada, täiendada ja rakendada. Õpikeskkonda kujundades saab õpetaja kasutada järgmisi materjale:

- 1) töövihik, töölehed;
- 2) ajalooatlas, sein- ja kontuurkaardid;
- 3) filmid, nt Arheoloogiakeskuse õppefilm „Raua sulatamine” (J. Peets, K. Kello);
- 4) ETV saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>);

5) IKT-põhine õppematerjal, nt Eesti muinasaeg, CD (Regio), interaktiivsed õppematerjalid, www.koolielu.ee ja youtube.com

6) skeemid ja tabelid, illustratiivne materjal;

7) temaatiline lisakirjandus: ajaloolugemikud, aimekirjandus

UUSAJA AJALUGU

7. klass. Keskaeg ja varauusaeg, 70 tundi

Teema „Maailm keskajal 476–1492” läbimise järel õpilane:

1) iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi, kiriku osa keskaja ühiskonnas kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad; iseloomustab keskaegse linna eluolu;

2) iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;

3) iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;

4) kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;

5) toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused;

6) nimetab Eesti muinasmaakondi ning suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust;

7) teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik;

8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, mošee, Meka*;

9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Karl Suur, Justinianus I, Muhamed.

Õppesisu

7. klass		
Maailm keskajal 476–1492, 50 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
4	Keskaja koht maailma ajaloos 1) keskaja ühiskonna üldiseloomustus 2) periodiseering 3) ühiskonnakorraldus 4) läänikord 5) eluolu ja maailmapilt	1. Keskaja ajaloo allikad: kroonikad ja ürikud 2. Keskaja probleem väljaspool Euroopat
8	Kirik ja kultuur keskajal 1) ristiusu õpetuse alused 2) kiriku osa ühiskonnas 3) ristisõjad 4) keskaja ülikoolid ja teadus 5) romaani ja gooti stiil	1) ristiusu levik 2) kirikuinstitutsioonid 3) paavstivõimu tugevnemine, Innocentius III 4) ketserid ja inkvisitsioon 5) Ida-Lääne kiriku vastuolu 6) vaimulikud rüütliordud 7) rüütli- ja talurahvakultuur
5	Frangi riik 1) Frangi riigi teke 2) riik Karl Suure ajal 3) Frangi riigi jagunemine 4) kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa	karolingide renessanss

4	<p>Araablased</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Araabia ühiskond 2) Muhamed. Islam 3) araabia kultuur ja selle mõju Euroopale 	kalifaat
6	<p>Bütsants</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Bütsantsi tugevuse põhjused 2) Justinianus I 3) Vana-Vene riigi teke 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ida-Rooma eriseisund barbarite ekspansiooni ajal 2) ristiusk Bütsantsis 3) Bütsantsi kultuuri- ja teadussaavutused 4) Bütsantsi võitlus naabritega 5) eremiidid. Püha Antonius 6) ketserlikud liikumised
6	<p>Linnad ja kaubandus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) linnade teke ja eluolu 2) hansakaubandus Põhja-Euroopas 3) tsunftikord 4) linnade valitsemine 	
3	<p>Põhja-Euroopa ja Eesti</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Skandinaavia eluviis ja ühiskond 2) viikingite retked 	<ol style="list-style-type: none"> 1) muistsete skandinaavlaste maailmapilt ja jumalad 2) viikingid ja Ameerika avastamine
8	<p>Eesti keskajal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eluolu muinasaja lõpus 2) muinasmaakonnad 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Saksa Ordu 2) Jüriöö ülestõus

	3) muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine 4) ühiskonna struktuur. Valitsemine 5) Liivi ordu. Linnad	
6	Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel 1) Saksa-Rooma keisririik 2) parlamendi kujunemine Inglismaal 3) Prantsusmaa ühendamise 4) eluolu keskajal	1) Saksamaa killustatus 2) tugev kuningavõim Inglismaal 3) 100-aastane sõda

Teema „Maailm varauusajal (1492–1600)” läbimise järel õpilane:

1) teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;

2) iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;

3) seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;

4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *maadeavastused*, *reformatsioon*, *protestandid*, *luteri usk*, *renessanss*, *humanism*;

5) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Kolumbus, Martin Luther, Leonardo da Vinci.

Õppesisu

7. klass		
Maailm varauusajal 1492–1600, 20 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
5	Ühiskond varauusajal 1) uue maailmapildi kujunemine 2) tehnoloogia areng 3) majanduslikud suhted 4) humanism 5) kujutav kunst, Leonardo da Vinci	
5	Suured maadeavastused 1) Ameerika avastamine 2) maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades	1) Indiasse viiva mereteede avastamine 2) esimene ümbermaailmareis
5	Reformatsioon reformatsioon Saksamaal. Martin Luther	1) vastureformatsioon ja katoliku kiriku uuenemine 2) Jesuiitide ordu 3) ususõjad Euroopas
5	Eesti 16. sajandil 1) reformatsioon 2) haldusjaotus ja linnad 3) Liivi sõja põhjused ja tagajärjed	jesuiidid Eestis

Õppetegevus

Võimaluse korral korraldatakse õppekäike, ekskursioone ning õppetunde muuseumis ja arhiivis. Selleks on Eesti muinas- ja keskaja õppimiseks palju võimalusi. Õppekäigud ning ekskursioonid ajaloolises keskkonnas tekitavad suuremat huvi kodukoha ajaloo vastu. Siit võiks alata esimese uurimusliku töö kirjutamine.

Aktiivse õppetegevuse kaudu õpitakse nägema ühiskonna arengus olulisi seoseid ja probleeme, neid analüüsima, tegema järeldusi, pakkuma lahendusi, kujundama oma seisukohta ning seda põhjendama.

Õpitakse leidma kaardil Frangi riigi asukohta ja selle jagunemist, viikingite retkede põhisuundi, araablaste asuala ja vallutusi ning võrreldakse tänapäeva kaardiga. Õpitakse tundma ja iseloomustama feodaalse ühiskonna tunnusjooni ning võrreldakse erinevate seisuste elulaadi. Iseloomustatakse kiriku osa ja tegevust keskaegses ühiskonnas, õpitakse tundma islami usu põhitunnuseid ning araabia kultuuri eripära. Käsitletakse eestlaste eluolu ja tegevusalasid muinasaja lõpus, võitlust võõrvõimude sissetungi vastu ning muistse vabadusvõitluse tagajärgi. Õpilasi suunatakse otsima jõukohast lisamaterjali keskaegse ja varauusaegse ühiskonna kohta. Õpitakse koostama kava, lühijuttu ja referaati ning neid ette kandma, sh IKT vahendeid rakendades. Õpitakse tundma riikidevahelise sõjategevuse põhjusi, tulemusi ja tagajärgi Inglismaa ning Prantsusmaa näitel. Iseloomustatakse ja võrreldakse romaani ja gooti stiili ning renessansi. Analüüsitakse maadeavastuste eeldusi ja põhjusi ning suunatakse õpilasi leidma ja selgitama maadeavastuste mõju ühiskonna edasisele arengule ning uue maailmapildi kujunemisele. Õpitakse tundma reformatsiooni tähendust ja mõju keskaja ühiskonna, majanduse ning kultuuri arengule. Käsitletakse ajalooliste isikute tegevust ning nende rolli erinevates ajaloosündmustes.

Õpikeskkond

Tuleb kasutada muidki õppematerjale, mis aitavad õpitavat illustreerida, täiendada ja rakendada. Õpikeskkonda kujundades saab õpetaja kasutada järgmisi materjale:

- 1) töövihik, töölehed;
- 2) ajalooatlas;
- 3) ETV saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>), nt Muinas-TV „Keskaegne maja”;
- 4) IKT-põhine õppematerjal: interaktiivsed materjalid, nt www.koolielu.ee, youtube.com

- 5) seinakaardid, skeemid ja tabelid, illustratiivne materjal;
- 6) temaatiline lisakirjandus: allikad, ajaloolugemikud, aimekirjandus, temaatiline ilukirjandus.
- 7) muuseum, ajalooline keskkond: keskaegne linn, kirik, muuseum, arhiiv, arheoloogilised paigad, muinaslinnused, ordu- ja piiskopilinnused, arheoloogiakeskus jm.

8. klass.

Uusaeg, 70 tundi

Teema „Maailm 1600–1815” läbimise järel õpilane:

- 1) teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
- 2) iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
- 3) selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
- 4) toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- 5) teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
- 6) teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- 7) iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus*, *reform*, *revolutsioon*, *restauratsioon*, *absolutism*, *parlamentarism*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Napoleon, Louis XIV, Peeter I, Voltaire.

Õppesisu

8. klass		
Maailm 1600–1815, 35 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
10	Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas 1) absolutismi kujunemine, Louis XIV 2) valgustusfilosoofia 3) Inglise kodusõda ja restauratsioon 4) Inglismaa ja Prantsusmaa 5) 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II	1) valgustatud absolutism Venemaa näitel, Katariina II 2) Joseph II ja Austria 3) Euroopa 17. ja 18. sajandi sõdades
10	Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus 1) valitsemine: keskväim ja aadli omavalitsus, Balti erikord 2) Põhjasõda, Peeter I 3) Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil 4) muutused majanduses ja poliitikas 5) vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna)	1) halduskorraldus 2) keskväimu tugevnemine Karl XI ja Katariina II ajal 3) teised rahvusrühmad Eestis
4	USA iseseisvumine 1) Iseseisvussõda 2) USA riiklik korraldus	Inglise kolooniad Põhja-Ameerikas

8	Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu 1) Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg 2) Napoleoni reformid 3) Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos	1) jakobiinid 2) konsulaat ja keisririik 3) koalitsioonisõjad ning 1812. aasta Vene-Prantsuse sõda 4) revolutsiooni mõju eluolule ja kultuurile
3	Kultuur 1) barokk 2) klassitsism	

Teema „Maailm 1815–1918” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- 2) iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- 3) selgitab Eesti iseseisvumist;
- 4) teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- 5) iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism.*

Õppesisu

8. klass		
Maailm 1815–1918, 35 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
4	Industriaalühiskonna kujunemine 1) tööstuslik pööre	1) tehnilised leiutised

	<ul style="list-style-type: none"> 2) vabrikutootmine 3) linnastumine 4) industriaalühiskonna sotsiaalne pale 5) 19. sajandi poliitilised õpetused 	<ul style="list-style-type: none"> 2) majandusõpetused 3) koloniaalimpeeriumide rajamine 4) maailmamajanduse kujunemine
4	<p>Rahvuslus ja rahvusriigid</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) rahvusluse tõus Euroopas 2) rahvusriigi loomine Saksamaa näitel 3) Saksa keisririik 	<ul style="list-style-type: none"> 1) rahvuslik vabadusliikumine Itaalias 2) Põhja-Ameerika 19. sajandil 3) Inglismaa ja Prantsusmaa 19. sajandil
10	<p>Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) Vene impeeriumi äärealade poliitika 2) talurahvaseadused 3) rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused 4) venestusaeg 5) 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed 	<p>Venemaa 19. sajandil</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) usuvahetusliikumine ja väljarändamine 2) seltsiliikumine
13	<p>Esimene maailmasõda</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas 2) sõja põhjused, kulg ja tagajärjed 3) maailmasõja mõju Eestile 4) Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Compiègne'i vaherahu 2) 1917. aasta revolutsioonid Venemaal ja Eestis

4	Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul 1) eluolu 2) ajakirjandus 3) seltsiliikumine	kunst, muusika, teater, kirjandus, teadus ja tehnika
---	---	---

Õppetegevus

Õpitakse tundma valgustusajastul toimunud muutusi riikide valitsemises. Analüüsitakse poliitiliste reformide mõju ühiskonna arengule, käsitledes seda erinevate inimeste vaatevinklist. Tuvastatakse erinevusi reformide ja revolutsioonide kaudu toimunud muutustes. Võrreldakse USA riiklikku korraldust Euroopa uusaegsete riikide omaga ning õpitakse tundma uusaegse ühiskonna põhijooni Euroopas. Õpitakse tundma Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade põhjusi, tagajärgi ning mõju Euroopale, tööstusliku pöörde mõju majandusele ja ühiskonnale 19. sajandil ning rahvusriikide kujunemist Saksamaa näitel; Eesti rahvusliku liikumise eeldusi, sündmusi ja liidreid. Analüüsitakse ning õpitakse tundma Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi ning Eesti iseseisvumisega seotud sündmuste käiku. Kaardil vaadatakse Esimese maailmasõja eel tekkinud liitused, sõja käiku ja osalenud riike ning Versailles' rahu tulemusel kujunenud Euroopa riikide piire, võrreldes seda olukorda tänapäeval valitsevaga. Kolmandas kooliastmes on oluline omandada uurimistöö koostamise kogemus. 8. klassis sobivad selleks kodukoha ajalooa seotud teemad.

Õpikeskkond

Õpiku kõrval kasutatakse muid õppematerjale, mis aitavad õpitavat illustreerida, täiendada ja rakendada. Õpikeskkonda kujundades võib õpetaja kasutada järgmisi materjale:

- 1) töövihik, töölehed;
- 2) ajalooatlased „Ajaloos atlas põhikoolile“, „Eesti ajaloo atlas“, „Maailma ajalugu“;
- 3) filmid ERRi saadete arhiivist (www.etv.ee/arhiiv.php), näiteks „Eesti aja lood“;
- 4) IKT-põhised õppematerjalid: interaktiivsed töölehed, www.koolielu.ee ja www.youtube.com, internet;
- 5) seinakaardid, skeemid, tabelid jm illustratiivne materjal;

6) temaatiline lisakirjandus: allikad, ajaloolugemikud, populaarteaduslik kirjandus, ilukirjandus;

7) ajalooline keskkond, muuseum.

9. klass. Lähiajalugu, 70 tundi

Teema „Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
- 2) toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- 3) iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- 4) iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- 5) iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu*;
- 7) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson;

Õppesisu

9. klass		
Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939, 25 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
3	Rahvusvaheline olukord 1) Pariisi rahukonverents 2) poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda 3) Rahvasteliidu tegevus ja mõju	1) Saksamaa taasrelvastumine 2) Berliini-Rooma telg 3) Antikominterni pakt 4) kodusõda Hispaanias

9. klass

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939, 25 tundi

Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
	4) sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas	
2	Maailmamajandus ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed	majanduskriisi mõju erinevatele riikidele
8	Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail 1) demokraatia ja diktatuuri põhijooned 2) demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel 3) autoritarism Itaalia näitel 4) totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel	1) demokraatia laienemine 2) demokraatlikud ja mittedemokraatlikud liikumised 3) demokraatia Suurbritannia ja Prantsusmaa näitel 4) diktatuuririikide vägivallapoliitika: näljahäda Ukrainas, repressioonid, rassipoliitika Saksamaal
8	Eesti Vabariik 1) Vabadussõda 2) Asutav Kogu: maareform ja põhiseadus 3) demokraatliku parlamentarismi aastad 4) vaikiv ajastu 5) majandus 6) kultuur ja eluolu	1) 1. detsember 1924 2) Eesti Vabariigi poliitikud K. Päts, J. Tõnisson, A. Larka, J. Laidoner, J. Poska 3) Eesti Vabariigi põhiseadused 4) Balti Liit

9. klass		
Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939, 25 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
	7) välispoliitika	
4	Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel 1) uued kultuurinähtused 2) teadus 3) tehnika areng: aatomiuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film 4) kirjandus ja kunst 5) uued propagandavahendid	1) mood, muusika, tants 2) kirjandus ja kunst 3) naine ja ühiskondlik elu 4) propaganda

Teema „Teine maailmasõda 1939–1945” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;
- 2) iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
- 3) selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- 4) iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
- 5) teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ning tagajärjed;
- 6) teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ja mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *MRP*, *holokaust*, *küüditamine*, *baaside leping*, *okupatsioon*, *Atlandi Harta*, *ÜRO*.

Õppesisu

9. klass		
Teine maailmasõda 1939–1945, 10 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
2	Rahvusvaheline olukord lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP	lepituspoliitika/rahustamispoliitika ja selle mõju. Anschluss
4	Sõjategevuse üldiseloostus 1) sõja algus ja lõpp 2) sõdivad pooled, rinded 3) holokaust 4) ÜRO asutamine	1) Saksamaa ja NSV Liidu kallaletung Poolale. Katõn 2) Talvesõda 3) sõjategevus Euroopas ja NSV Liidu territooriumil 4) Saksamaa ja Jaapani kapituleerumine. Tuumarelva kasutamine USA poolt Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemine 1. Atlandi Harta 2. Ühinenud Rahvaste deklaratsioon 3. Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsid. F. D. Roosevelt, J. Stalin, W. Churchill
4	Eesti Teise maailmasõja ajal 1) baaside ajastu 2) iseseisvuse kaotamine 3) juuniküüditamine 4) sõjategevus Eesti territooriumil 5) Nõukogude ja Saksa okupatsioonid	1) eestlased Saksa ja Nõukogude sõjaväes 2) soomepoisid 3) iseseisvuse taastamise katse 4) massiline pagemine Eestist

Teema „Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000” läbimise järel õpilane:

- 1) iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- 2) näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
- 3) iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- 4) iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
- 5) toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- 6) analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- 7) iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika*, *glasnost*, *külm sõda*, *kriisikolle*, *kollektiviseerimine*, *industrialiseerimine*, *plaanimajandus*, *massirepressioon*, *Atlandi Harta*, *Euroopa Liit*, *NATO*, *Balti kett*, *laulev revolutsioon*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud, ja iseloomustab nende tegevust: Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar, Mart Laar.

Õppesisu

9. klass		
Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000, 35 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
4	Külm sõda 1) külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid 2) kahepooluselise maailma kujunemine: Trumani doktriin, Marshalli plaan, Berliini blokaad ja Saksamaa lõhestamine 3) kriisid ja sõjad: Kuuba kriis, Berliini müür, Vietnami sõda	 1) NATO moodustamine 2) Korea sõda 3) 1956. aasta ülestõus Ungaris 4) Praha kevad 1968. aastal 5) Suessi kriis, Berliini kriis 6) pingelõdvendus

9. klass

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000, 35 tundi

Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
4	<p>Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel</p> <p>1) USA ühiskond: sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika</p> <p>2) Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted</p>	<p>Koloniaalsüsteemi lagunemine</p> <p>1) uute sõltumatute riikide tekkimine</p> <p>2) iseseisvumisjärgsed arengusuunad ja probleemid</p> <p>3) J. Kennedy, R. Reagan</p> <p>4) Vietnami sõja mõju</p> <p>5) K. Adenauer, W. Brandt, uus idapoliitika</p> <p>6) sotsiaalne turumajandus</p> <p>7) Euroopa Ühenduse rajamine, laienemine ja areng</p>
6	<p>Kommunistlikud riigid</p> <p>1) kommunistliku süsteemi teke</p> <p>2) NSV Liit: stalinism, sula, stagnatsioon</p>	<p>kommunistlike riikide poliitika ja majanduse iseloomulikud jooned</p> <p>Hiina RV</p> <p>1) Mao Zedong, kommunistlikud ümberkujundused</p> <p>2) HRV välissuhted</p> <p>3) liberaliseerimine, Deng Xiaoping</p> <p>1) VLO, VMN</p> <p>2) sotsialismimaad Euroopas</p> <p>3) „Solidaarsus” Poolas</p>
6	<p>Eesti Nõukogude okupatsiooni all</p>	

9. klass

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000, 35 tundi

Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
	<ol style="list-style-type: none">1) piiride muutumine2) repressioonid3) kollektiviseerimine4) industrialiseerimine5) poliitiline juhtimine6) kultuur ja eluolu	<ol style="list-style-type: none">1) EKP KK VIII pleenum2) vastupanuliikumine3) Välis-Eesti
4	<p>Kommunistliku süsteemi lagunemine</p> <ol style="list-style-type: none">1) <i>perestroika ja glasnost</i>2) M. Gorbatšov3) B. Jeltsin4) Saksamaa ühinemine	<ol style="list-style-type: none">1) riigipöördekatse NSV Liidus2) VLO ja VMNi lagunemine3) Berliini müüri langemine4) Läti ja Leedu iseseisvuse taastamine
5	<p>Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine</p> <ol style="list-style-type: none">1) Laulev revolutsioon2) Balti kett3) põhiseadusliku korra taastamine	<ol style="list-style-type: none">1) fosforiidikampaania2) IME3) Eesti Muinsuskaitse Selts4) Rahvarinde moodustamine5) suveräänsusdeklaratsioon6) Eesti Vabariigi kodanike komiteede liikumine7) Põhiseaduse Assamblee moodustamine8) rahareform9) võõrvägede väljaviimine

9. klass		
Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000, 35 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
2	Maailm 1990. aastail 1) üldülevaade 2) Euroopa Liidu laienemine 3) NATO laienemine 4) uued vastasseisud	1) ÜRO ülesanded ja põhitegevus nüüdismaailmas 2) maailmamajandus pärast II maailmasõda 3) Rahvusvaheline Valuutafond, Maailmapank
4	Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel 1) teaduse ja tehnika areng: aatomiuuringud, infotehnoloogia 2) massikultuur 3) naine ja ühiskondlik elu 4) muutused mentaliteedis	1) globaalprobleemid 2) kirjandus ja kunst 3) kino ja film 4) muusika 5) mood 6) tants

Õppetegevus

Kaardi alusel õpitakse tundma, mis territoriaalsed muutused toimusid Versailles' rahulepingu järel: Saksamaa piirid, impeeriumide lagunemine, iseseisvunud riigid. Võrreldakse kaardiga enne Esimest maailmasõda. Kaardi alusel õpitakse tundma muutusi Teise maailmasõja järel: Saksamaa piirid, Saksamaa lõhestamine, iseseisvate riikide kadumine, tähtsamad rinded ja lahingud, MRP mõjusfäärid. Võrreldakse kaardiga enne Teist maailmasõda.

Õpitakse tundma rahvusvahelise elu sündmusi ja erinevate riikide välispoliitilisi taotlusi, analüüsitakse Versailles' süsteemi mõju ning ülemaailmse majanduskriisi mõju, tehakse

järeldusi, miks rahvusvaheline olukord teravnes. Iseloomustatakse ja võrreldakse demokraatiat ning diktatuuri. Analüüsitakse diktatuuri eri vormide sarnasusi ja erinevusi. Õpitakse tundma Teise maailmasõja eelset rahvusvahelist olukorda ja riikidevahelisi suhteid ning esile tooma Teise maailmasõja põhjusi.

Analüüsitakse allikaid, sh dokumente, ning õpitakse tundma baaside lepingu ja MRP lisaprotokollide sisu ning olukorda, milles lepingud sõlmiti, tehakse dokumentidele tuginedes järeldusi ja antakse hinnanguid. Õpitakse tundma sündmuste kronoloogiat Eestis ning sündmuste seotust rahvusvahelise olukorraga. Analüüsitakse Eesti Vabariigi võimalusi ja valikuid Teise maailmasõja eel ning ajal.

Õpitakse tundma ajalooliste isikute elu ja tegevust. Suunatakse õpilasi ise informatsiooni otsima, erinevaid infokanaleid kasutama. Õpitakse tundma Eesti Vabariigi ajaloo põhisisu ning arengu põhijooni. Õpitakse tundma üldisi muutusi nii maailma kui ka eesti kultuuri arengus. Õpilased koostavad esitlusi individuaalselt või rühmatöö tutvustamiseks IKT vahendeid kasutades.

Ajalooalane uurimistöö võib olla elusolevate vanema põlvkonna esindajate või sugulaste elukäigu uurimine, seoste loomine õpitud lähiajaloo, pereloo ja kodukoha ajaloo vahel.

Õpikeskkond

1. Ajalooatlas, kontuurkaardid, seinakaardid, skeemid ja tabelid.
2. Illustratiivne pildimaterjal, fotod, kroonikafilmid, näiteks filmid „Detsembrikuumus“, „Nimed marmortahvil“.
3. Eesti Vabariigi põhiseadused, dokumendikogumikud (nt Asutava Kogu dokumendid), allikakogumikud (nt Baltimaade ajaloo lugemik. Avita, 2002; Eesti ajaloo pöördepunktid. Dokumente ja materjale vene õppekeelega gümnaasiumile. Argo, 2008).
4. Ajalooõpetaja käsiraamatud (nt Tagasivaade minevikku, erinevad vaatenurgad. Zvaigsne, 2000; Ajalugu ei ole ainult minevik, minevik ei ole veel ajalugu. EAS, 2004; Holokaust, õppematerjal. EAS, 2007; Kommunistlike režiimide kuritegudest, õppematerjal. Infotrükk, 2009).
5. Elulooraamatud, teemakirjandus, ajalooalane ilukirjandus.
6. Digitaliseeritud ajalehed (www.dea.ee).
7. ERRi saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>).

8. Dokumentaalsarjad, nt „Tuulepealne maa“, „Eesti aja lood“.

9. IKT-põhised õppematerjalid: interaktiivsed töölehed, nt www.koolielu.ee ja www.youtube.com

10. Muuseum ja ajalooline keskkond.

Õppetegevus

Õppe korraldamisel III kooliastmes on väga oluline õppetegevuste eakohane organiseerimine ning varem omandatu arvestamine. Tähtis on, et õpilastel ei kaoks huvi ajaloo õppimise vastu.

Töötatakse individuaalselt, paaris ja rühmas. Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, diskussioon, väitlus, projektõpe, loovülesanne; küsimuste, kava, ajajoone, võrdleva tabeli, skeemi ja plaani ning õpimapi koostamine; rolli- ja otsustusmängud, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, arutluse kirjutamine, infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs); tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine); õppekäigud ning muuseumis käigud.

Hindamine

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid ajaloos on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist. Pildi- või fotoülesande puhul hinnatakse äratundmist, ajaloolise kontekstiga seostamist ning iseloomustamist.

Kaardiülesandes kontrollitakse kaardilt informatsiooni leidmist ning kaardile kandmist. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

Üldiselt tuginetakse Pärnu-Jaagupi Põhikooli hindamisjuhendile.